

4. Voropai O., 1993. Zvychai nashoho narodu: etnografichniy narys. – K.: Aktsionerne vydavnycho-polihrafichne tovarystvo «Oberih», — 590 s. [The customs of our people: an ethnographic essay]. Joint-Stock Publishing and Printing Society "Oberig".
5. Dytyna v doshkilni roky. Prohrama rozvytku navchannia y vykhovannia ditei, 2000. [A child in pre-school years. Program for the development of education and upbringing of children]. Zaporozhye: LIPS. Ltd.
6. Ievtukh V.B., Marushkevych A.A., Demianenko N.M., Chepak V.V., 2003. Etnopedahohika [Ethnopedagogy]. Kyiv: Kyivskyi universytet.
7. Kaluska L.V. Narodni remesla yak zasib moralno - trudovoho vykhovannia starshykh doshkilnykiv [Folk crafts as a means of moral and labor education of senior preschool children], Dis ... Candidate. ped Sciences: 13.00.01
8. Rodynno-simeina entsyklopediia, 1996. [Family and Family Encyclopedia]. Kyiv: Bogdana.
9. Stelmakhovich M., 2011. Selected pedagogical works [Text]: 2 t. T. 1. / M. Stelmakhovich; [order. : L. Kaluska, V. Kovtun, M. Kovtun; rep. for the issue Z. Bolyk, B. Ostafychuk, I. Budzak, R. Zubiak; per community Ed. L. Kaluska]. - Kolomyia (Ivano-Frankivsk region): Age.
10. Sukhomlynskyi V.O., 1976. Sertse viddaiu ditiam Vybrani tvory. [I give my heart to children]. Kyiv: Radianska shkola.
11. Usova A.P. Russkoe narodnoe tvorchestvo v detskom sadu, 1972. [Russian folk art in kindergarten] Moskva: Prosveshchenye.
12. Ushynskyi K.D., 1983. Pro narodnist u hromadianskomu vykhovanni: Ridne slovo. [About the nationality in civic education: native word], 1, - p. 342-346.

В статье проанализированы исследования ученых по проблеме формирования гражданских качеств у детей старшего дошкольного возраста. Раскрыты различные подходы к трактовке понятия «традиции». Определены основные структурные компоненты национальной культуры. Народные традиции, народная песня и история с различных источников - являются наилучшими средствами воспитания гражданина, позволяет охватить почти все базовые гражданские качества. Комплексное привлечение традиций родного края в процесс воспитания обеспечивает основу для формирования базовых гражданских качеств у детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: украинские традиции, родной край, культура, быт, народная игрушка, роспись крашанок, гражданские качества, старшие дошкольники.

It has been determined in the article that the problem of education of a person as a citizen was always actual, but in the conditions of development of Ukrainian statehood is of extreme topicality. It is indicated in the main government documents. The research of scientists on the given problem in various aspects has been analyzed. The different approaches to the interpretation of the concept of "tradition" have been revealed. The basic structural components of national culture that are accessible to preschool children such as oral folk art, music and songs, folk games, folk art and crafts have been determined. It is stated that starting to educate civic qualities is necessary from an early childhood, and this will be helped by folk traditions, folk songs and history from various sources, which are the best means of educating a citizen, enabling to cover almost all basic civilian qualities. To begin the formation of civic qualities for familiarizing children of preschool age with the immediate environment. Therefore, the traditions of everyday life has been chosen as the first component. There are such means as the traditional interior of the dwelling, life and festive outfits. The folk toys have their own pedagogical, artistic and technical traditions. The originality and uniqueness of a folk toy is determined by its national originality, reflecting the culture and everyday life of the people, symbolizing certain customary-traditional features. Due to this, the Ukrainian folk toy is an optimal means for forming elements of civilian qualities. It is interesting to study folk clothes with children of the senior preschool age. A wreath was considered an integral part of Ukraine's clothing. Using folk costumes in work with children of the senior preschool age helps to deepen knowledge about the culture of the native land, enhances the emotional connection of the child with the past, creates the basis for the formation of patriotic feelings. It has been proved that only in the process of activity the child learns the cultural heritage of the people, and thus is formed as a person. Therefore, among the great variety of folk crafts the following have been chosen: embroidery, pottery, woodworking, weaving, easel painting. It has been indicated that it is necessary to provide the opportunity to apply the acquired knowledge in practical and creative activity. The original pysanka (Easter eggs) ornaments bear the ancient symbols of nature, united with the traditions of the past. Painting Easter eggs, interest in the arts and crafts of Ukraine is raised, concentration, the desire to put part of their work into Ukrainian traditions. Traditional crafts and handicrafts have great educational potential. The teacher must not only enrich the presentation of preschoolers about the crafts of his native land, but also reveal the emotional and value attitude to work, which will contribute to the formation of such civic qualities as mutual respect, diligence, respect for customs and traditions, patience. It has been determined that the main influence on the formation of civilian qualities are such components as traditional dwelling, folk clothes, folk toys, traditional crafts, historical past of the native land and traditional folk festivals and ceremonies. The comprehensive involvement of the native land traditions in the process of education provides the basis for the formation of basic civic qualities in children of the senior preschool age.

Key words: Ukrainian traditions, native land, culture, life, folk toy, Easter eggs, civic qualities, senior preschool children.

УДК 37.01; 780.616.432-053.5/.67(477.87)

Задорожний Ігор Зенонович,
кандидат мистецтвознавства, доцент,

Короленко Олена Олександрівна,
викладач,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ОСВІТНЬО-МИСТЕЦЬКА СПРЯМОВАНІСТЬ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ В. Ф. ТЕЛИЧКА

У статті розглядаються дитячі фортепіанні твори закарпатського композитора Віктора Теличка. Аналізується структура збірника «Дитячий альбом», особливості тематики творів, їх дидактичне спрямування та особливості творчих засобів композитора у розкритті художньо-образного змісту, звертається увага на технічні труднощі творів та доцільність їх використання у процесі розвитку індивідуальних творчих якостей дітей, формування навичок гри на фортепіано.

Ключові слова: фортепіанні твори для дітей, аплікатура, ритміка, музична освіта, виконавські навички.

Постановка проблеми. Сучасні процеси реформувань та розвитку музично-педагогічної освіти в Україні вимагають розв'язання ряду завдань, з яких чи найважливішими є пошук шляхів підвищення якості професійної підготовки майбутніх

фахівців в галузі музичного мистецтва, необхідність спрямування діяльності навчальних закладів на модернізацію музично-педагогічного процесу, широке використання освітніх технологій, що забезпечують ефективність функціонування музичної

педагогіки.

В умовах реалізації завдань формування сучасної мистецької освіти України особливої ваги набуває її осмислення специфіки навчання та освоєння різних видів інструментального виконавства, зокрема фортепіанного як важливої складової професійної музичної освіти.

У вивченні національної музичної культури України актуальними залишається значне коло питань, які стосуються регіонів, зокрема й Закарпаття. Саме ХХ століття є одним із важливих етапів розвитку композиторської творчості, становлення професійної музичної освіти і культури краю. Активізація громадського життя, демократичний розвиток суспільства, різних видів музичного мистецтва сприяли інтенсифікації процесів, які впливали на композиторську діяльність, фортепіанну педагогіку та виконавську творчість.

Підготовка інструменталістів-виконавців, зокрема піаністів у спеціальних музичних закладах базується на сформованих педагогічних принципах тих чи інших представників фортепіанних шкіл, а також відзначається пошуком й утвердженням інновацій, апробацією різних методик фортепіанного навчання. Водночас, серед ряду питань навчання гри на фортепіано актуальним залишається визначення ефективності застосування того чи іншого музичного репертуару, навчально-дидактичного забезпечення музично-освітнього процесу, необхідність усвідомлення творчого доробку педагогів, композиторів в галузі спеціальної музичної освіти.

У наукових мистецтвознавчих, педагогічних та культурологічних дослідженнях останніх років виразно окреслились напрями і тенденції осмислення як музично-педагогічних технологій в галузі мистецької освіти, так і різних аспектів виконавського мистецтва, змісту сучасної навчальної музичної літератури та репертуару, специфіки композиторської творчості, що вказує на складність та системність зв'язків порушеної проблематики.

Окремі наукові дослідження присвячено вивченню різних типів фортепіанних збірок, зокрема «Дитячого альбому» (Р. Шуман Ж. Бізе, К. Дебюсі, П. Чайковський) [1], розглядається проблематика їх використання у музично-виконавському вихованні учнів [2].

Різносторонні аспекти розвитку музичної освіти і культури Закарпаття стають предметом студій ряду науковців, які поглиблено вивчають та узагальнюють творчість відомих композиторів [3; 5; 12], зокрема і В. Теличка [6; 13], діяльність музичних навчальних закладів, виконавців та педагогів [6–9].

Безперечно, лише за умов аналізу збірок музичних творів та композиторської творчості, застосування експерименту та різних методик у навчальному процесі, врахування індивідуальних даних кожної особистості можна більш глибоко пізнати специфіку використання освітніх технологій в галузі спеціальної музичної освіти, спрямованої на розвиток дитячої музичної творчості.

При безсумнівній науковій і пізнавальній значущості ряду наукових розвідок, праць, актуальною залишається необхідність висвітлення творчого методу Віктора Теличка, особливостей розкриття художньо-образного змісту та методичного спрямування фортепіанних творів збірки «Дитячий альбом».

Мета статті: проаналізувати зміст, тематику та художні особливості фортепіанних творів композитора в контексті формування і розвитку творчих виконавських якостей дітей.

Результати дослідження. Важливими завданнями спеціальної музичної освіти є розвиток творчих здібностей дітей, формування духовно-естетичного досвіду кожної особистості на основі творів національної та світової музичної культури. У цьому контексті процес підготовки піаністів повинен бути комплексним, спрямованим на розвиток виконавської техніки, оволодіння практичними навичками сольного й ансамблевого музикування, опанування музичної мови, за допомогою якої розкривається художньо-образний зміст творів різних жанрів, епох і стилів.

Безперечно, основна увага педагогів на початкових етапах

спрямовується на вибір репертуару, який здатен забезпечувати реалізацію ряду методичних принципів, теоретичних і практичних завдань навчання гри на фортепіано.

У вирішенні даної проблематики важливий внесок належить композиторам Закарпаття. В останні десятиріччя вийшли друком ряд збірок [4; 11; 14], зокрема «Фортепіанні твори композиторів Закарпаття», до якої увійшли маловідомі твори, що довгий час знаходилися в рукописах: «Пастораль», «Маленька фантазія» З. Лендела, Соната для фортепіано Д. Задора, два твори С. Мартона – «Спомин» і «П'єса», три твори В. Теличка – «Моїй матусі», «Старовинний танець» і «П'єса» (Zongoradarab) [14]. У творах представлена різностороння композиторська техніка, яскраві і своєрідні елементи народно-пісенних інтонацій українського, угорського, чеського та румунського фольклору, що є добрим прикладом доповнення педагогічного репертуару учнів початкових, середніх і старших класів дитячих спеціальних музичних шкіл.

В. Теличко – композитор, піаніст, заслужений діяч мистецтв України, лауреат премій ім. Д. Задора та премії ім. братів Шерегіїв, викладач-методист Ужгородського державного музичного училища ім. Д. Є. Задора, доцент Мукачівського державного університету, голова Закарпатської організації Національної спілки композиторів України [13] є автором ряду фортепіанних творів (Соната (1991), 12 прелюдій (1996), Варіації (1990), Румунські народні мелодії, Сюїта для 2-х фортепіано, мініатюри «Канон», «П'єса» (Zongoradarab), «Старовинний танок») [14], а також для початківців, які увійшли до збірки «Дитячий альбом» [11].

Структурування і зміст «Дитячого альбому» відповідає типовим зразкам фортепіанних творів для дітей, що присвячені, як зазначається у вихідних даних, онучкам Ангеліні та Анні.

Художньо-образний зміст творів «Дитячого альбому» супроводжується цікавими малюнками та методичними поясненнями англійською та німецькою мовами. Розташування творів підпорядковується певній циклічності та структуруванню за тематикою. Перший цикл – це п'єси, у яких зображені портрети рідних людей, улюблені іграшки, розваги («Ранок», «Наша бабуся», «Ведмедик Анни», «Коник Ангеліні», «Вальс Ангеліні»). Другий – це танці та народно-пісенні інтонації Закарпаття («Коломийки», «Тропотянка», «Паде дощ», «Про Закарпаття»). І третій – це п'єси, ансамблі в дві, чотири і шість рук, в яких композитор намагається передати переживання дітьми своєрідних «музичних подорожей» різними країнами («Про Шотландію», «Довга дорога», «Про Словаччину», «Про Японію» і ін.)

Слід відзначити, що кожна п'єса супроводжується коментарями та порадами, які належать Тетяні Теличко [11, с. 42–44]. Зупинимось коротко на аналізі окремих творів, їх дидактичному спрямуванні, визначаючи при цьому специфіку подолання технічних труднощів та характерні особливості формування виконавських навиків на початкових етапах навчання гри на фортепіано.

У п'єсі «Ранок», автор досить оригінально застосовує елементи політональності, діатонічні кластери, які специфічно передають відчуття та асоціації ранкової пори. Лірична п'єса «Моя мама», нагадуючи колискову, може слугувати розвитку вміння слухати мелодичну лінію, набувати навиків виконання фразування та мелодичних фігураций у лівій руці.

Приклад засвоєння елементів поліфонічного розвитку представлено в п'єсі «Наша бабуся», де на основі імітацій та різнометрового забарвлення голосів у кантіленному, спокійному характері своєрідно передається діалог онучки та бабусі [11, с. 8].

Цікавими є засоби розкриття образу маленького ведмедика у п'єсі «Ведмедик Анни». П'єса звучить в низькому регістрі (тональність Des-dur), створюючи особливий і своєрідний колорит. Музична мова, виклад добре сприяють розвитку асоціацій, музичного уявлення образу ведмедика. У методичних порадах збірки відзначається необхідність звернення уваги на підбір зручної аплікатури, що дуже важливо у забезпеченні якісного виконання характерних мотивів у лівій руці [11, с. 9].

Приклад виховання навичок метроритмічної стійкості,

штрихів, пружності й міцності пальцевого та кистьового *staccato* представлено у п'єсі «Коник Ангеліни» (темп *allegretto*). Тут автор застосовує ритмоінтонаційні формули, побудовані на остинатному русі в лівій руці, що передає цокіт підків коника. Відповідно до можливостей дитини, твір рекомендується виконувати у різних темпах, як пошвидко, так і досить рухливо.

У ряді наступних фортепіанних творів («Про Закарпаття», «Коломийки», «Тропотянка», «Паде дощ») композитор використовує регіональний народно-пісенний матеріал. Так, в основі п'єси «Про Закарпаття», яка носить бадьорий, активний, життєрадісний характер, лежить народна пісня «Ми прийшли із Верховини». Невеликий діапазон, зручна фактура сприятиме формуванню навиків позиційної аплікатури, ритмічної стійкості, відчуття пульсу, вміння виконувати ритміку синкоп [11, с. 42].

Досить оригінально, на основі поєднання одноіменного мажору та мінору (лідійського та дорійського ладу), здійснюється розгортання музично-тематичного матеріалу у п'єсі «Коломийки». Характерні елементи фольклорних інтонацій урізноманітнюють музичне сприймання, збагачують відчуття акцентності та пульсації танцювальних формул, що так необхідно у засвоєнні точності виконання синкоп, формують відчуття незалежності рук.

Яскравий колорит різноманітної ритміки представлено у п'єсі «Тропотянка», в основі якої лежить мелодія популярного закарпатського танцю. У процесі розучування твору важливим є вибір правильної аплікатури, контролювання координації рук, формування точності виконання штрихів *legato* і *staccato* [11, с.43]. Значна увага педагога повинна бути спрямована на засвоєння ритміки, синкоп, міри силового виділення звуків та виконання форшлагів, які створюють і передають відповідний емоційний настрій, захоплюють динамікою руху, виражають специфічні періодичні підскоки, характерні для народного танцю.

Легкість та рухливість зберігається у п'єсі «Паде дощ», де використано популярну закарпатську народну пісню. Завдяки широкій теситурі, наявності різних штрихів п'єсу доцільно використовувати у формуванні навичок пальцевого та кистьового *staccato*, виховання піаністичної свободи та віртуозності [11, с.43].

Наступний ряд творів написаний в характері своєрідних музичних подорожей («Про Шотландію», «Довга дорога», «Про Словачину», «Про Японію»), у яких мелоритміка нагадує музичні інтонації характерні для різних народів світу. Тут також представлено і п'єси-ансамблі у дві, чотири, шість рук рекомендовані для вивчення учнями 2-3 класів спеціалізованих шкіл естетичного виховання. Наприклад, п'єса «Про Словачину» – це ансамбль у шість рук бадьорого, життєрадісного характеру, в основі якого покладено словацьку народну пісню.

Фортепіанні ансамблі у чотири руки – це твори «Про Японію», «Про Австрію», «Про Румунію». У п'єсі «Про Японію»,

що рекомендована для виконання початківцями, композитор використовує перемінний пентатонічний лад (фа# – ре#) із специфічним викладом музичного матеріалу на основі використання чорних клавіш, другого і третього пальців рук, що є цікавим і оригінальним засобом опанування дитиною аплікатури, засвоєння і сприймання приключових знаків. У п'єсі «Про Австрію» автор змальовує картину народного свята з характерним тридольним танцювальним ритмом та інтонаціями австрійського йодлю. У процесі вивчення твору доцільно правильно вибрати темп, підібрати зручну аплікатуру, так як певні труднощі виникають при виконанні секстолів та септолів [11].

Для старших класів рекомендовано ансамбль в чотири руки «Про Румунію», в основі якого мелодія румунського народного танцю «Інвертіта» (коло). Музика тут контрастна, барвиста, емоційна, різнофактурна, яка вимагає технічно точного і якісного виконання мордентів, форшлагів, синкопованого ритму, трелів та змін темпів між розділами п'єси [11].

Позитивною стороною творчого спрямування композитора є увага та акцент на залучення дітей до ансамблевої гри, яка забезпечує розвиток музичних здібностей та виконавських якостей, образно-емоційного мислення, слухового контролю, уміння утримувати ритмічний ансамбль, відчувати і розуміти дії партнера, контролювати й оцінювати виконавський процес твору.

Таким чином, у творах «Дитячого альбому» враховано вікові та індивідуальні особливості, різні рівні підготовки та можливості учнів. Автор своєрідно та оригінально поєднує сучасну музичну мову із фольклорними елементами, урізноманітнює форму та інструменталізує виклад музичного матеріалу. Народні темі-мелодії обрамляються супроводом специфічних синкопових конструкцій, у зіставленні тембрових змін та забарвлень, поєднанні ладів, оригінально застосовуються кластери та ритмоінтонації.

Фортепіанні п'єси, ансамблі для дітей представляють різносторонній дидактичний матеріал застосування прийомів виконання форшлагів, «стрибків», динаміки та штрихів, оволодіння аплікатурою і кантиленною технікою, гри в ансамблі, в емоційному переживанні та усвідомленні народно-пісенних інтонацій як засобів музичної виразності, за допомогою яких формується зображально-асоціативний характер та художньо-образний зміст творів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Педагогічна, мистецька цінність, загальна тематика дитячих творів В.Телічка переконливо засвідчує спрямування на збагачення досвіду, розвитку музичного сприймання, творчої уяви та фантазії, музично-естетичних якостей дітей, а також є добрим прикладом шляхів реалізації методичних та практичних завдань початкових етапів навчання гри на фортепіано в умовах спеціалізованих шкіл музично-естетичного виховання.

Список використаних джерел

1. Булкін А.І. Фортепіанний Дитячий альбом: шляхи становлення, поетика жанру: Автореф. дис. канд. ... мистецтвознавства: 17.00.03. / А.І. Булкін; Київ: НМАУ імені П.І.Чайковського, 2005. – 20 с.
2. Булкін А. Про використання збірок фортепіанних дитячих п'єс в музично-виконавському вихованні учня // Українська фортепіанна музика та виконавство: стильові особливості, зв'язки з музичною культурою Західної Європи: зб.ст. – Львів, 1994. – С. 36 – 41
3. Короленко О. Симфонічна творчість Іштвана Мартона// Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. Збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття (українською та російською мовами). Випуск другий – Ужгород: «Карпати», 2010. – С. 330–354.
4. Музика Срібної землі: Твори для дітей та юнацтва. Том 1. – Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2017.
5. Піщур Н.Т. Іштван Мартон. Творчий портрет: Монографічний нарис. – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 1998. – 68 с.
6. Попова І. Музична культура Закарпаття у минулому та сьогодні // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення / Збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття (укр. та рос. мовами). Випуск третій – Ужгород: «Карпати», 2016. – С.31–41.
7. Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. Збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття. – Ужгород: Карпати, 2005. – 420 с., іл.
8. Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. Збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття (українською та російською мовами). Випуск другий – Ужгород: «Карпати», 2010. – 504 с., іл.
9. Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення / Збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття (укр. та рос. мовами). Випуск третій – Ужгород: «Карпати», 2016. – 520 с., іл.
10. Росул Т. Музичне життя Закарпаття 20-30-х років ХХ століття: Монографія / Т. Росул – Ужгород : ПоліПринт. – 2002. – 208 с.

11. Теличко В. Ф. Дитячий альбом (для шкіл естетичного виховання) – Ужгород: Карпати, 2016. – 48 с.
12. Теличко В. Дезидерій Задор і професійна композиторська традиція в Закарпатті в другій половині XX століття // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення / Збірка статей, есе про музичну культуру Закарпаття (укр. та рос. мовами). Випуск третій – Ужгород: «Карпати», 2016. – С.42–47
13. Тетерюк Ю. Музикант, композитор, педагог... Штрихи до творчого портрета Віктора Теличка / Культурологічні джерела. №2 (18). – Ужгород, 2012. – С.37–39.
14. Фортепіанні твори композиторів Закарпаття. Педагогічний репертуар / упор. Соколовська В.В. – Львів: ЛДМА ім. М.В.Лисенка, 2007. – 40 с.

References

1. Bulkin A.I. (2005), Formuvannya moral'noyi pozytsiyi pochynayet'sya z dytnstva [Piano children's album: stages of formation, poetics of the genre: author's abstract of dissertation ... art studies: 17.00.03], Kyiv: NMAU named after P.I. Chaikovsky, 20 p.
2. Bulkin A. (1994), Pro vykorystannya zbirk fortepiannykh dytyachykh p'yey v muzychno-vykonavs'komu vykhovanni uchnya [On the use of collections of piano children's plays in musical and performing education of a student], Ukrainian piano music and performance: stylistic peculiarities, coherence with musical culture of Western Europe: collection of articles, Lviv, P. 36 – 41
3. Korolenko O. (2010), Symfoniczna tvorchist' Ishtvana Martona [Symphonic work of Istvan Marton], Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation. Collection of articles, essays on musical culture of Transcarpathia (in Ukrainian and Russian languages), Second issue, Uzhhorod: «Karpaty», P. 330–354.
4. Muzyka Sribnoyi Zemli : tvory dlya ditey ta yunatstva [Music of Silver Land: works for children and youth] (2017), Vol.1., Uzhhorod: Karpaty, 184 p.
5. Pitsur N.T. (1998), Ishtvan Marton. Tvorchyy portret: monohrafichnyy narys [Istvan Marton. Creative portrait: monograph sketch], Uzhhorod: Self-supporting Editorial and Publishing Department of Information Committee, 68 p.
6. Popova I. (2016), Muzychna kul'tura Zakarpattya u mynulomu ta s'ohodenni [Transcarpathian Music Culture in the Past and Present], Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation. Collection of articles, essays on musical culture of Transcarpathia (in Ukrainian and Russian languages), Third issue, Uzhhorod: «Karpaty», P.31–41.
7. Profesiyna muzychna kul'tura Zakarpattya: etapy stanovlennya. Zbirka statey, ese pro muzychnu kul'turu Zakarpattya [Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation. Collection of articles, essays on musical culture of Transcarpathia], (2005), Uzhhorod: Karpaty, 420 p.
8. Profesiyna muzychna kul'tura Zakarpattya: etapy stanovlennya. Zbirka statey, ese pro muzychnu kul'turu Zakarpattya (ukrayins'koyu ta rosiys'koyu movamy) [Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation. Collection of articles, essays on musical culture of Transcarpathia (in Ukrainian and Russian languages)] (2010), Second issue, Uzhhorod: «Karpaty», 504 p.
9. Profesiyna muzychna kul'tura Zakarpattya: etapy stanovlennya. Zbirka statey, ese pro muzychnu kul'turu Zakarpattya (ukr. ta ros. movamy) [Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation. Collection of articles, essays on musical culture of Transcarpathia (in Ukrainian and Russian languages)] (2016), Third issue, Uzhhorod: «Karpaty», 520 p.
10. Rosul T. (2002), Muzychne zhyttya Zakarpattya 20-30-kh rokiv KhKh stolittya: monohrafiya [Musical life of Transcarpathia in 20s and 30s of 20th century: monograph], Uzhhorod : PoliPrint, 208 p.
11. Telychko V.F. (2016), Dytyachyy al'bom (dlya shkil estetychnoho vykhovannya) [Children's Album (for aesthetic education schools)], Uzhhorod: Karpaty, 48 p.
12. Telychko V. (2016), Dezyderiy Zador i profesiyna kompozytors'ka tradytsiya v Zakarpatti v druhiy polovyni XX stolittya [Desiderius Zador and professional composer tradition in Transcarpathia in the second half of 20th century], Professional music culture of Transcarpathia: stages of formation. Collection of articles, essays on musical culture of Transcarpathia (in Ukrainian and Russian languages); Third issue, Uzhhorod: «Karpaty», P.42–47
13. Teteriuk Yu. (2012), Muzykant, kompozytor, pedahoh... Shtrykhy do tvorchoho portreta Viktora Telychka [Musician, composer, teacher ... Details to creative portrait of Victor Telychko], Cultural sources, No. 2 (18), Uzhhorod, P.37–39.
14. Sokolovska V.V., writer (2007), Forteipianni tvory kompozytoriv Zakarpattya. Pedahohichnyy repertuar [Piano works of Transcarpathian composers. Pedagogical repertoire], Lviv: LNMA named after M.V. Lysenko, 40 p.

В статье рассматриваются детские фортепианные произведения закарпатского композитора Виктора Теличко. Анализируется структура сборника «Детский альбом», особенности тематики произведений, рассматривается их дидактическое направление, особенности творческого подхода в раскрытии художественно-образного содержания, концентрируется внимание на технических сложностях произведений и целесообразность использования их в процессе развития индивидуальных творческих качеств детей, формирования навыков игры на фортепиано.

Ключевые слова: фортепианные произведения для детей, аппликатура, ритмика, музыкальное образование, исполнительские навыки.

The necessity of comprehension of educational technologies' application is gaining in significance in the sphere of musical art, instrumental performance due to numerous reforms in the educational system. The art of playing piano is a constituent part of complete higher music education, in particular. Training of performing musicians, pianists, for instance is based upon certain developed teaching principles of representatives of different piano schools. Assessment of efficacy of using one or another musical repertoire and didactic ensuring of music and educational processes are still listed among pressing problems related to piano teaching. Among other important purposes of specialized music education one can single out development of children's creative skills, one's personal formation of spiritual and cultural experience, based on compositions pertaining to national and world music culture. In such a context the training process of pianists must be all-embracing, in other words, it is must be aimed at performance technique development, mastering both the practical skills of ensemble playing and the language of music itself. The music language exposes artistic and image-bearing contents of compositions, which belong to different genres, epochs and styles. Quite a few modern researchers analyze and generalize works of prominent composers and examine various aspects of music education and cultural development of Transcarpathia. Viktor Telychko is a renowned Transcarpathian composer who created a wide range of piano pieces for children. Many of them happen to feature in the set titled "Children's Album". Both artistic and image-bearing content of "Children's Album" pieces is amplified with fascinating images and methodical explanations in English and German. The arrangement of pieces is stipulated by a certain cyclicity and subject structuring. The first cycle consists of piano pieces, portraying kith and kin, favorite toys, leisure, entertainments ("Morning", "Our grannie", "Anna's Teddy", "Angelina's Hobbyhorse", "Angelina's Waltz"). The second cycle consists of Transcarpathian dances and folk songs' intonations (Kolomyjkas, "Tropotianka", "The rain is

falling", "About Transcarpathia"). And the third cycle consists of pieces, ensembles such as "About Scotland", "Long road", "About Slovakia", "About Japan" etc. The composer uses these pieces to convey children's impressions gained during "musical journeys" to foreign countries. Pieces featuring in Telychko's "Children's Album" are age-appropriate. Furthermore, they approach pupils' individual characteristics, levels of training and abilities. The composer fuses modern musical language with folklore elements, diversifies the shape and instrumentalizes the exposition of music content/material in a distinctive manner. Folk themes and melodies are framed by accompaniment of specific syncopated constructions, which are juxtaposed with timbre changes and colorings, fusion of modes. In addition to that, one ought to notice the original use of tone clusters and rhythmic intonations. Piano pieces and children's ensembles are in essence well-rounded didactic material for applying numerous techniques such as grace notes, leaps, dynamics. Mastering the fingering and cantilena technique, ensemble play with emotional resonance and perception of folk song intonations as a mode of musical expressiveness favor shaping figurative and associative character and image-bearing content of works. Pedagogic and artistic values and the subject matter of children's pieces by V. Telychko convincingly ascertain the aim at increasing knowledge and experience, enhancing development of musical perception, creative imagination as well as children's musical and aesthetic qualities. Moreover, they serve as a suitable example of implementing sundry methodical and attaining practical goals of beginner-level piano play at specialized music and art schools.

Key words: piano pieces for children, fingering, rhythmic, music education, performance skills.

УДК 378.147

Комар Ольга Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, професор,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань

СУТНІСТЬ ІНТЕРАКТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті йдеться про професійну підготовку майбутніх учителів до застосування ними інтерактивної технології у навчальному процесі початкової школи. Дається пояснення суті інтерактивного навчання та визначаються групи інтерактивних вправ. Розкривається сутність інтерактивного навчання, яка полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх студентів. Надаються приклади практичного застосування інтерактивних вправ при навчання майбутніх учителів у ЗВО. Ефективність професійної підготовки майбутніх учителів через інтерактивне навчання підтвердив практичний досвід

Ключові слова: інновація педагогічна, інтерактивне навчання, інтеракція, інтерактивні технології, інтерактивна лекція, співробітництво.

Постановка проблеми. «Нова українська школа – це школа для життя у XXI столітті. Ви бачите, як змінюються технології, як розвивається суспільство, зараз ми не можемо точно знати, з якими викликами зустрінуться діти, які зараз навчаються у школі. Тому ми хочемо перейти від школи, яка напихає дітей знаннями, які дуже швидко застарівають, до школи, яка вчить знання використовувати» – наголошує Л. Гриневич [5].

В умовах нової української школи має працювати компетентний і лабільний учитель. Нині інтенсивно має відбуватися підготовка такого педагога. Інтерактивне навчання передбачає абсолютно новий підхід до навчання студентів у вищому закладі освіти. У процесі інтерактивного спілкування студенти мають змогу висловлювати свої думки, пропозиції, критику; сприймати різні думки і міркування, осмислювати їх і робити умовиводи; вчаться бути толерантними і витриманими до міркувань і висловлювань своїх колег. Викладач же виступає в ролі наставника, радника і, ні в якому разі, не карателя, критика тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз широкого кола різних джерел показав, що в педагогічній науці приділяється значна увага проблемі фахової підготовки майбутнього вчителя, в тому числі і формуванню в нього технологічних умінь. Зокрема, проблемі формування і розвитку загальнопедагогічних умінь майбутніх учителів присвячені праці В. Бондаря, С. Гончаренка, В. Кан-Калика, О. Коберника, Н. Кузьміної, В. Кузя, О. Мороза, О. Плахотник, О. Пометун, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сластьоніна, М. Сметанського та ін. Різні аспекти підготовки майбутнього вчителя в умовах ступеневої освіти розкриваються в дослідженнях В. Арнаутова, І. Беха, В. Бондаря, О. Біди, С. Власенко, М. Гриньової, П. Гусака, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Л. Коваль, А. Кузьмінського, М. Левшина, С. Малих, С. Мамрич, С. Мартиненко, І. Пальшкової, Л. Петухової, В. Рубцова, І. Руснака, О. Сергєнкової, І. Шапошнікової та ін.

Заслужують на увагу наукові праці, присвячені дослідженню проблеми інтерактивного навчання. Окремі дослідники розглядають можливості інтерактивного навчання для розвитку здібностей та особистісних якостей студентів, їх пізнавальних інтересів (С. Бізєва, О. Сорочинська), екзистенціальних цінностей (А. Алімпієва, Н. Бондаренко),

комунікативної компетенції та спілкування (М. Винокурова, Л. Гейхман, І. Сімаєва), творчих здібностей студентів (Р. Рафікова), англійської лексичної компетенції (Ю. Семенчук).

Інтерес дослідників викликають і такі дидактичні аспекти застосування інтеракції як розробка інтерактивних навчальних курсів (І. Горбаченко), дидактичні умови застосування інтерактивних форм навчання в педагогічному ВНЗ (Т. Добриніна), запровадження інтеракції у передпрофільну підготовку учнів сільської школи (А. Закиєва).

Частина досліджень пов'язана із запровадженням інтерактивної технології у викладання різних предметів загальноосвітньої школи: географії (П. Кирилов, О. Шувалова), англійської мови (Г. Кривчикова), дидактичні засади застосування інтерактивних методів навчання молодших школярів (Н. Коломісць), геометрії (А. Рижков), фізики (Н. Шолохова). О. Єльнікова розкрила питання управління впровадженням інтерактивних освітніх технологій у навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу.

Останніми роками арсенал педагогічних технологій збагатився ще однією – інтерактивною (О. Пометун, Г. Селевко, Н. Суворова, С. Уткін та ін.), яка відповідає потребам сучасної освітньої ситуації у пошуку та запровадженні нових форм навчальної взаємодії між учасниками процесу навчання. Зберігаючи кінцеву мету і основний зміст освітнього процесу, ця технологія засновується на взаєморозумінні та співпраці не лише вчителя з учнями, а й учнів між собою. Тому, окрім навчальних цілей, у процесі подібної взаємодії учні усвідомлюють цінність інших людей, їх думок та інтересів, у них формується потреба в спілкуванні, емпатія, що характерно для найкращих моделей суб'єкт-суб'єктного і особистісно орієнтованого навчання.

Мета статті: показати суть інтерактивної технології та її застосування у навчальному процесі з підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Результати дослідження. «Сутність інтерактивного навчання, полягає в тому що навчальний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де студент і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами